प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान ऐन, २०७७

प्रमाणीकरण मिति
२०७८/०५/१०

संवत् २०७८ सालको ऐन नं. ३

<u>प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन</u>

<u>प्रस्तावना</u>ः कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण, विकास र रोजगारी सृजना गरी समग्र अर्थतन्त्रलाई गतिशील र सुदृढ गर्न दिईने अनुदानको वितरणलाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाई कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

प्रदेश नं.१ को प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद – १

<u>प्रारम्भिक</u>

१. **<u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ</u>ः** (१) यस ऐनको नाम "**प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान ऐन, २०७७**" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त लागू हुनेछ।

२. **<u>परिभाषा</u>ः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) **"अनुदान"** भन्नाले प्रदेश सरकार भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र मातहतका निकायद्वारा विभिन्न बाली तथा पशुपन्क्षीजन्य वस्तुको उत्पादन, प्रशोधन, तथा बजारीकरणका लागि कृषक, कृषक समूह, सहकारी, उद्यमीलाई उपलब्ध गराउने नगद वा जिन्सी सहयोगलाई सम्झनुपर्छ।

(ख) **"अनुदानग्राही"** भन्नाले प्रदेश सरकार भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र मातहतका निकायद्वारा उपलब्ध गराईने अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक, कृषक समूह, सहकारी, उद्यमी सम्झनुपर्छ।

(ग) **"कृषि"** भन्नाले विभिन्न खाद्यान्न, तरकारी, फलफूल, औद्योगिक बाली, च्याउ, मह, पशुपन्छी तथा मत्स्य उत्पादन, बजारीकरण तथा प्रशोधन सम्बद्ध ब्यवसाय सम्झनुपर्छ।

(घ) **"तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम"** भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको वा जारी गरिएको नियम, निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्ड वा आदेशमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ।

(ङ) **"परिवार"** भन्नाले अनुदानग्राहीको पति वा पत्नी, छोरा, बुहारी, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबु, आमा, सौतेनी आमा र आफूले पालन पोषण गर्नुपर्ने दाजु, भाउजु, भाइ, बुहारी र दिदी, बहिनी सम्झनुपर्छ।

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं.१

तर सो शब्दले अंशबण्डा गरी वा मानो छुट्टिइ आ-आफ्नो पेशा व्यवसाय गरी बसेको परिवारको सदस्यलाई जनाउने छैन।

(च) **"मन्त्रालय"** भन्नाले भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय सम्झनुपर्छ।

(छ) **"सम्झौता"** भन्नाले मन्त्रालय वा मातहतका निकाय र अनुदानग्राहीका बीच प्रचलित कानून बमोजिम भएको शर्तनामा सहितको लिखतलाई सम्झनुपर्छ।

परिच्छेद –२

अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने

३. **अनुदान सम्बन्धी व्यवस्था**: (१) मन्त्रालय र मातहतका निकायले कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य वस्तु उत्पादन, प्रशोधन, बजारिकरण लगायत निर्यात प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्न वार्षिक बजेटमा रकमको ब्यवस्था गरी यस ऐन बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउँदा एक अनुदानग्राहीलाई एक आर्थिक वर्षमा एउटा कामको लागि मात्र अनुदान उपलब्ध गराईनेछ।

(३) यस ऐन बमोजिम एक करोड वा सो भन्दा बढी अनुदान प्राप्त गर्ने अनुदानग्राहीले अनुदान प्राप्त गरेको आर्थिक वर्ष समाप्त भए पश्चात अर्को आर्थिक वर्षमा अनुदान रकमको पाँच प्रतिशत, दोस्रो वर्षमा दश प्रतिशत, तेस्रो वर्षमा दश प्रतिशत र चौथो वर्षमा दश प्रतिशत गरी कुल अनुदानको पैंतीस प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुदानग्राहीबाट फिर्ता भएको रकम प्रदेश सरकारको सम्बन्धित राजस्व शीर्षकमा जम्मा गर्नु पर्नेछ।

(५) अनुदान प्राप्त गर्ने अनुदानग्राहीले आफूले प्राप्त गरेको अनुदान रकम र अनुदान प्राप्ती पश्चात आफ्नो व्यवसायको निरन्तरता दिनुपर्ने अवधि सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ। व्यवसायको निरन्तरता अवधि तोकिए बमोजिम हुनेछ।

४. **विशेष विषय वा क्षेत्र तोक्न सक्ने**: (१) दफा ३ बमोजिमको अनुदान उपलब्ध गराउँदा मन्त्रालय र मातहतका निकायहरुले अनुदान उपलब्ध गराउने विषय वा क्षेत्र देहायका आधारमा तोकिनेछ:-

(क) प्रदेश सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट वक्तब्यमा उल्लेखित विषय वा क्षेत्रहरु,

(ख) मन्त्रालयले विधिवत रुपमा गरेको अध्ययन अनुसन्धानले सिफारिस गरेका विषय वा क्षेत्रहरु,

(ग) प्रदेश सरकारले विभिन्न समयमा गरेका घोषणामा उल्लेखित विषयहरु।

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख) र (ग) मा उल्लेखित विषय सम्बद्ध कृषि व्यवसायमा देहाय अनुसारका कार्यहरुका लागि अनुदान उपलब्ध गराईनेछः-

(क) उत्पादन सम्बद्ध पूर्वाधार निर्माण,

(ख) भण्डारण तथा प्रशोधन सम्बद्ध पूर्वाधार निर्माण,

(ग) उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण, बजार प्रवर्द्धन र मूल्य अभिवृद्धि सम्बद्ध यन्त्र, उपकरण, मेशिनरी, ढुवानी साधन खरीद,

(घ) तोकिएको बाली तथा पशुपंक्षीजन्य उपज उत्पादन गरे बापत प्रोत्साहन,

(ङ) उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण, बजार प्रवर्द्धन र मूल्य अभिवृद्धि सम्बन्धि कार्य गर्दा बैंकबाट लिएको ऋणको ब्याज बापतको रकम अनुदान,

तर एकै अनुदानग्राहीलाई खण्ड (क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लेख भए बमोजिमको अनुदान वा खण्ड (ङ) बमोजिमको ब्याज बापतको रकम अनुदान मध्ये एक अनुदान मात्र उपलब्ध गराईनेछ।

५. <u>अनुदान वितरण प्रकृया</u>ः दफा ३ बमोजिमको अनुदान उपलब्ध गराउँदा देहाय बमोजिमको प्रकृया अवलम्वन गर्नु पर्नेछः-

(क) अनुदान वितरण गर्नु पूर्व सम्बन्धित निकायले कम्तिमा पन्ध्र दिनको सूचना प्रकाशन गरी तोकिए बमोजिम ढाँचामा आवेदन माग गर्ने,

(ख) मन्त्रालयले मन्त्रालय र मन्त्रालय मातहतका निकायबाट अनुदान वितरणका लागि दफा ४ मा उल्लेखित विषय अनुसार मापदण्ड निर्धारण गरी अनुदानग्राही छनौट प्रणाली विकास गर्नु पर्नेछ। त्यस्तो मापदण्डको जानकारी प्रदेश सभाको सम्बन्धित समितिलाई दिनु पर्नेछ।

(ग) मन्त्रालय, निर्देशनालय र मातहतका निकायबाट अनुदानग्राही छनौटका लागि तोकिए बमोजिम अनुदान छनौट समिति रहनेछ।

६. <u>अनुदान सम्बन्धि मापदण्डः</u> अनुदान उपलब्ध गराउन देहायको मापदण्ड लागु गरीनेछः-

(क) अनुदानग्राहीले अनुदानका लागि निवेदन पेश गर्दा निवेदन साथ स्थायी लेखा नम्बर, अनुदानग्राहीले गर्न खोजेको कामको स्पष्ट विवरण, अपेक्षित प्रतिफल तथा लागत सहभागिता खुलेको प्रस्ताव र सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस समेत पेश गर्नु पर्नेछ।

(ख) अनुदानग्राही छनौट गर्नु पूर्व अनुदान उपलब्ध गराउने निकायले कम्तिमा दुईजना प्राविधिक कर्मचारीलाई सम्बन्धित आवेदकको प्रस्तावको स्थलगत अनुगमनमा पठाउनु पर्नेछ।

(ग) खण्ड (ख) बमोजिमको प्राविधिक कर्मचारीले सम्बन्धित निकायमा स्थलगत अनुगमन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ।

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १

(घ) खण्ड (ग) बमोजिमको स्थलगत प्राविधिक प्रतिवेदन सहित सम्बन्धित निकायले तोकिएको छनौट समिति मार्फत दफा ५ को खण्ड (ख) बमोजिमको मापदण्ड अनुसार उपयुक्त अनुदानग्राही छनौट गर्नु पर्नेछ।

(ङ) खण्ड (घ) अनुसार छनौट भएको अनुदानग्राहीसंग प्रचलित कानून बमोजिम सम्झौता गरी कार्य सम्पादन प्रगति अनुरुप अनुदान उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(च) छनौट भएका अनुदानग्राहीलाई बढीमा तीन किस्तामा अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

(छ) एक पटक संघीय सरकार, मन्त्रालय, स्थानीय तह वा अन्य आयोजनाबाट अनुदान लिएको अनुदानग्राही वा उसको एकाघरको परिवारलाई तीन वर्षसम्म कुनै अनुदान उपलब्ध गराईने छैन।

(ज) अनुदानग्राहीले अनुदानको एक किस्ता भुक्तानी लिईसके पश्चात पछिल्लो किस्ता माग गर्दा अघिल्लो किस्ताको अनुदान रकमबाट गरेको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस सहित पेश गर्नु पर्नेछ।

(झ) अनुदान सम्बन्धी अन्य मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ।

७. <u>जानकारी गराउनु पर्ने</u>: (१) दफा ६ बमोजिम सम्झौता भए पछि सम्पूर्ण अनुदानग्राहीको नाम, ठेगाना र अनुदान रकम सम्बन्धी विवरण प्रदेश सभाको सम्बन्धित समिति र सम्बन्धित स्थानीय तहलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको जानकारी मन्त्रालयको वेबसाईट मार्फत समेत सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद–३

<u>जरिवाना गर्न सक्ने</u>

८. <u>ऐन विपरित काम गरेको मानिने</u>: (१) कसैले देहायको कुनै कार्य गरेमा यस ऐन विपरीत काम गरेको मानिनेछ,-

(क) सम्झौता बमोजिमको काम नगरेमा वा तोकिए भन्दा अन्य कार्य गरेमा,

(ख) सम्झौता बमोजिमको परिमाण भन्दा कम वा कम गुणस्तरको काम गरेमा,

(ग) अन्य व्यक्ति, फर्म, कम्पनीले गरेको कामलाई आफूले गरेको भनी अनुदान लिन खोजेको पुष्टि भएमा वा अनुदान लिन खोजेमा,

(घ) झुट्टा वा गलत विवरण पेश गरी वा अन्य व्यक्ति, फर्म, कम्पनीको नाम किर्ते गरी वा अन्य कसैको किर्ते सहीछाप गरी अनुदान लिएमा,

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं.

(ङ) झुट्टा विवरणको आधारमा परियोजनाको लागत अस्वाभाविक रुपमा बढाई बढी अनुदान लिएमा,

(च) अनुदान प्राप्त गर्न कृषक समूह, सहकारी वा उपभोक्ता समिति आदिको बैठक तथा उपस्थिति आदिको झुठो निर्णय तथा अरुको नामको सहीछाप तथा प्रमाण पत्र पेश गरेमा,

(छ) दफा ३ को उपदफा (३) बमोजिमको अवधिमा प्रदेश सरकारलाई फिर्ता गर्नुपर्ने रकम फिर्ता नगरेमा,

(ज) दफा ३ को उपदफा (५) बमोजिमको अवधिसम्म व्यवसायको निरन्तरता नदिएमा।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य भएको जानकारी प्राप्त गर्ने व्यक्तिले त्यस्तो कार्य भएको उजुरी सम्बन्धित निकायमा दिन सक्नेछ।

९. <u>जरिवाना गर्न सक्ने</u>ः (१) कसैले दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गरेमा देहाय बमोजिम जरिवाना हुनेछः-

(क) खण्ड (क) र (ख) बमोजिमको कार्य गरेमा मन्त्रालयबाट अनुदान प्राप्त गरेको रकम असूलउपर गरी अनुदान रकमको पन्ध्रदेखि पच्चिस प्रतिशत सम्मको जरिवाना,

(ख) खण्ड (ग), (घ), (ङ) र (च) बमोजिमको कार्य गरेमा मन्त्रालयबाट अनुदान प्राप्त गरिसकेको अवस्थामा प्राप्त अनुदान रकम असूल उपर गरी अनुदान रकमको पन्ध्र प्रतिशतसम्म जरिवाना,

(ग) खण्ड (छ) र (ज) बमोजिमको कार्य गरेमा मन्त्रालयबाट अनुदान प्राप्त गरेको रकम असूल उपर गरी अनुदान रकमको दश प्रतिशतसम्म जरिवाना।

(२) दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्ने वा त्यस्तो कार्य गर्न मद्दत पुऱ्याउने कुनै निकाय वा संस्था भए त्यस्तो निकाय वा संस्थाको प्रमुख कार्यकारी वा कार्यकारी हैसियतमा कार्य सम्पादन गर्ने व्यक्तिलाई कारवाही हुनेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिमको व्यक्तिलाई जरिवाना गर्नु अघि आफूलाई लागेको आरोपको खण्डन गर्ने मनासिव माफिकको मौका दिनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) र (२) बमोजिम जरिवाना भएको अवस्थामा त्यस्तो अनुदानग्राहीलाई पाँच वर्षसम्म अनुदान उपलब्ध गराईने छैन।

१०. <u>असल नियतले गरेको कामको बचाउ</u>ः (१) यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा निर्देशिका बमोजिम असल नियतले गरेको कुनै काम कारवाहीको सम्वन्धमा मन्त्रालय वा मातहतका निकायका

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १

पदाधिकारी वा कर्मचारी व्यक्तिगत वा सामुहिक रुपले जवाफदेही हुने छैन तर असल नियतले गरेको काम हो होईन भन्ने सम्बन्धी उजुरी तोकिएको समिति समक्ष दिन सक्नेछ र सो सम्बन्धी निर्णय तोकिए बमोजिमको समितिले गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रक्रिया पूरा नगरी र बदनियतसाथ गरिएको कार्यको कुनै बचाउ हुने छैन।

११. <u>रोक्का राख्ने</u>: अनुदान लिने अनुदानग्राहीले दफा ८ बमोजिमको कार्य गरेमा दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम रकम असूल उपर गर्ने प्रयोजनका लागि निजको कारोवार, सम्पत्ति तथा बैङ्क खाता रोक्का राख्न सम्बन्धित कार्यालयको सिफारिसमा मन्त्रालयले सम्बन्धित निकायलाई लेखी पठाउनेछ।

१२. <u>जरिवाना तोक्ने अधिकारी</u>: अनुदानग्राहीले दफा ८ बमोजिमको कार्य गरेमा मन्त्रालयको सचिवले दफा ९ बमोजिमको जरिवाना गर्नेछ।

१३. <u>पुनरावेदन गर्न सक्ने</u>: दफा १२ बमोजिमको जरिवाना गर्ने अधिकारीले गरेको जरिवाना अनुदानग्राहीलाई चित्त नबुझेमा सम्बन्धित जिल्ला अदालत समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद–४

<u>विविध</u>

१४. <u>अनुगमन गर्ने</u>: मन्त्रालय र मातहतका निकायवाट संचालित कामको अनुगमन प्रदेश सभाका सम्बन्धित समिति, सम्बन्धित जिल्लाको प्रदेश सभाको माननीयहरु, प्रदेश योजना आयोग, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट गरिनेछ।

१५. <u>प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गर्न बाधा नपर्ने</u>: यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले कुनै व्यक्ति उपर प्रचलित कानून बमोजिम अदालतमा मुद्दा चलाउन बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

१६. <u>बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार</u>: यस ऐन कार्यान्वयनमा कुनै बाधा उत्पन्न भएमा प्रदेश सरकारले राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ।

१७. <u>नियम बनाउने अधिकार</u>: यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।

१८. <u>मापदण्ड, निर्देशिका वा कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्ने</u>: यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधिनमा रही मन्त्रालयले अवश्यकता अनुसार मापदण्ड, निर्देशिका वा कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्नेछ।

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १